

ET GAUDIUM ET SOLATIUM IN LITTERIS EST

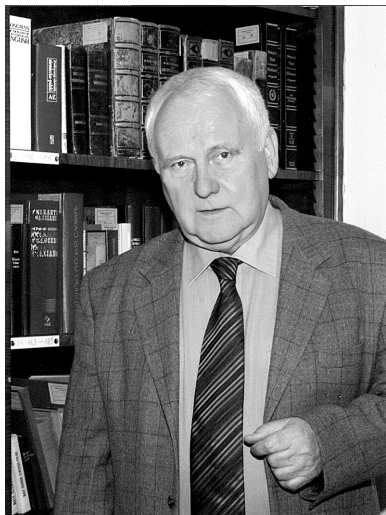
Krzysztofui Migońiui – 75-eri

Arvydas Pacevičius |

Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės
ir informacijos mokslų institutas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: arvydas.pacevicius@kf.vu.lt

2015 m. liepos 20 dieną 75 metų jubiliejų atšventė europinio masto mokslininkas, lenkų bibliologas ir lietuvių knygotyrininkų bičiulis, Vroclavo universiteto profesorius Krzysztofas Migońis. Nors Lietuvos knygotyrininkams profesorius gerai pažįstamas ir specialiai jo pristatyti gal ir nereikėtų, vis dėlto ši graži sukaktis yra gera proga „Knygotyros“ skaitytojams žvilgtelėti į sukaktuvininko *curriculum vitae* ir įsitikinti, kiek daug jis nuveikęs moksle ir kiek „mokslas teikia džiaugsmo bei paguodos“.

Sukaktuvininkas gimė Boguslavicoje (Bogusławice) Lodzės vaivadijoje netoli Čenstakavos 1940 metų liepos 20 dieną pedagogų šeimoje. Mokėsi Vroclavo licėjuje, jį baigęs 1957 m. įstojo į Vroclavo universiteto Filologijos fakultetą, kuris tapo K. Migońio mokslinio tobulėjimo ir akademinės karjeros namais. Studijų metais gilinosi ne tik į bibliologiją, bet ir orientalistiką, išmoko hebrajų, arabų ir kt. kalbas. 1962 m. Vroclavo universitete apgynęs magistro darbą tema „Užsienio literatūros leidybinė produkcija Lenkijoje saksų laikais“ (Polska produkcja wydawnicza czasów saskich w zakresie literatury obcej), jame pasiliko dėstyti, pakviestas lenkų bibliologijos mokyklos kūrėjo prof. Karolio Głombiowskio (1913–1986). Jo vadovaujamas 1968 m. apgynė daktaro disertaciją tema „Orientalistinės knygos recepcija Silezijoje iki XVIII a. pabaigos“ (Recepcja książki orientalistycznej na Śląsku do końca XVIII wieku). 1969 m. ši disertacija buvo išleista atskira mokslo ir technikos istorijos monografijų serijos knyga. Už monografiją *Mokslas apie knygą tarp kitų visuomenės mokslų* (Nauka o książce wśród innych nauk społecznych) K. Migońiui 1976 m. buvo suteiktas humanitarinių mokslų habilituoto daktaro laipsnis. Šiame darbe profesorius pasiūlė naujus metodologinius sprendimus, apibrėžė tyrimų lauką, patikslino mokslo apie knygą terminologiją ir nurodė jo vietą tarp tokių disciplinų kaip literatūrologija, istorija, sociologija, mokslotyra, orientalistika. Pradėti epistemologijos, istoriografijos, bibliologijos teorijos ir metodologijos tyrimai profesoriui greitai pelnė europinę šlovę. 1979 m. išleidžiama monografija *Iš mokslo apie knygą istorijos* (Z dziejów nauki o książce), o 1984 m. – *Mokslas apie knygą: problematikos*

apybraiža (Nauka o książce: zarys problematyki), kuri 1990 m. buvo išversta į vokiečių kalbą (*Das Buch als Gegenstand wissenschaftlicher Forschung: Buchwissenschaft und ihre Problematik*) ir išleista Wiesbadene. Lietuvių skaitytojui geriau žinomas šios knygos vertimas į rusų kalbą (*Наука о книге. Очерк проблематики*. Москва, 1991), šio leidimo egzemplioriai, kiek pamenu, Vilniaus universiteto knygyne pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais buvo išgraibstyti per kelias dienas.

Savo fundamentiniuose darbuose K. Migońis aptarė bibliologijos kilmės ir formavimosi etapus Europos ir Lenkijos mokslo raidos kontekste, aiškiai ir logiškai išdėstė jos teorinius pagrindus bei ateities uždavinius, sykiu pasiūlydamas šiuolaikinio mokslo apie knygą modelį. Dėl tarptautinės sklaidos itin svarbus buvo (ir tebelieka) veikalas *Mokslas apie knygą*, didelę įtaką padaręs ir lietuvių knygotyrai. Šiame darbe atsiskleidė skvarbi mokslininko analitinė mintis, gebėjimas sintetinti įvairiakalbių bibliologijos, knygos istorijos ir giminingų disciplinų tyrimų rezultatus. *Mokslas apie knygą* laikomas klasikiniu veikalu, pratęsusiu ir išplėtojusiu K. Głombiowski funkcinės bibliologijos mokyklos tradicijas.

Anot paties profesoriaus, svarbiausios jo mokslinių interesų sritys buvo ir tebelieka knygos ir mokslo apie knygą teorija ir istorija, raštas ir kalba, orientalistika, mokslų ir raštijos klasifikacija. Tarp tyrimų tematikos galima užčiuopti skaitymo sociologijos, XVII amžiaus universaliųjų kalbų, orientalistinės knygos ir orientalistikos studijų raidos, biografistikos (publikacijos, skirtos Pauliui Otlet, Janui Hale-riui, Alodijai Kaweckai-Gryczowai ir kt., gausūs straipsniai enciklopediniuose leidiniuose), egodokumentikos (straipsnis „Kelionės aprašymas kaip knygos tipas ir lektūros objektas“) kryptis. Tačiau kaip svarbiausią mėginant paaiškinti K. Migońio ypatingą ryšį su Rytų Europos, Baltijos šalių ir Lietuvos knygotyros mokyklomis galima išskirti etninėms (tautinėms) knygos raidos problemoms skirtą tyrimų kryptį. Dar 1970 m. K. Migońis publikavo straipsnį „Ukrainiečių knyginkystė tarpukario dvidešimtmetyje“ (*Studia o książce*, 1970, t. 1, s. 25–41). Jame pastebimas dėmesys istoriografijos problemoms, kurioms liko ištikimas ir vėliau, o sutelktas žinių bagažas leido tapti ukrainistikos ekspertu. Nuo 1998 m. jis buvo Tarptautinės Lenkijos–Ukrainos komisijos, besirūpinančios prarastų ir be teisinio pagrindo perkeltų Antrojo pasaulinio karo metu kultūros vertybių apsauga ir grąžinimu, narys.

Orientalistikos studijos suteikė impulsą tyrinėti tautinių, etnosocialinių bendrijų knygos istoriją, pavyzdžiui, žydų (1989 m. publikuojamas straipsnis „Žydų knyga Silezijoje“). Knygos ir rašto raida iš etninės perspektyvos K. Migoñį ypač pradėjo dominti politinių pervartų, tautinių sąjūdžių metu, žlungant komunistiniams režimams. 1992 metais jis publikavo straipsnį „Raštas kaip politinės bibliologijos tyrimų objektas“. Šiuos tyrimus plėtojo profesoriaus vadovaujama doktorantė Renata Aleksandrowicz, kuri 1999 m. apgynė daktaro disertaciją tema „Knygos politika Vokietijos Federacinėje Respublikoje 1945–1990 metais“. K. Migoñis knygos politikos ir etninės knygos problematiką gvildeno ir vėliau, 2004 m. rinkinyje *Knygos kultūra rytinėse ir pietinėse Lenkijos paribio žemėse* paskelbė aktualumo neprarandantį straipsnį „Knyga iš etninės perspektyvos“. Galima teigti, kad etninės knygos tyrimai profesorių atvedė ir į Baltijos šalių knygos pasaulį, mezgėsi ryšiai su estų, lietuvių mokslininkais.

K. Migoñį drąsiai galima pavadinti lietuvių bičiuliu. Jis skatino lenkų kalba parašytą fundamentalių knygotyros darbų vertimą į lietuvių kalbą ir platesnį pristatymą Lietuvos mokslo visuomenei (Aleksandro Bohatkiewicziaus *Veikalas apie visuotinę bibliografiją*, Joachimo Lelewelio *Dvejetas bibliografinių knygų*), buvo dažnas kasmetinių knygotyros, kitų komunikacijos ir informacijos mokslų konferencijų, bibliofilų renginių dalyvis – visų nė neišvardinsi. 1997 m. dalyvavo konferencijoje, skirtoje pirmosios lietuviškos knygos 450-osioms metinėms, skaitė pranešimą, kurio pagrindu „Knygotyroje“ publikavo straipsnį „Knygos politika šiuolaikiniame pasaulyje“ (anglų kalba, 1997). Ir vėliau dažnai rašė „Knygotyrai“, 1998–2015 metais buvo jos redaktorių kolegijos narys, prisidėjo prie naujų tomų komplektavimo, recenzuodavo teikiamus straipsnius.

Iš „Knygotyroje“ K. Migoñio publikuotų straipsnių kaip iki šiol tebeaktualūs dar minėtini šie: „Šiuolaikinės knygos istoriografijos aspektai“ (1998), „Terminologijos problemos knygotyroje“ (1999), „Rašto sistemos: politikos ir knygotyros problemos“ (anglų k., 2005), „Rytų Europos knygotyros bruožai ir nacionalinių mokyklų kūrimasis prieš Antrąjį pasaulinį karą“ (rusų k., 2007), „Apie knygotyros istorijos tyrimų poreikį ir naudą: mokslotyrynės analizės bandymas“ (rusų k., 2013) ir kt.

Profesorius domisi Lietuvos knygotyryninkų pasiekimais, skaito lietuviškai, yra paskelbęs Lietuvos knygotyryninkų Almos Braziūnienės, Nijolės Burkštaitienės, Aušros Navickienės, Vandos Tumelienės, Levo Vladimirovo ir kt. parengtų darbų recenzijų. 1999 m. spalio 6 d. profesorius kaip habilitacinės komisijos narys dalyvavo dr. Vandos Stonienės (1932–2008) viešame habilitacinio darbo „XX amžiaus lietuvių knyga ir visuomenė: knygų leidybos aspektas“ gynime.

Intensyvus mokslinis darbas (publikavo daugiau kaip 700 darbų: monografijų, studijų, straipsnių, recenzijų), akademinė veikla (1973 m. jam suteiktas docento,

1982 m. – profesoriaus vardas) K. Migońiui netrukde eiti atsakingų administracinių pareigų. 1972–1975 m. jis buvo Vroclavo universiteto Bibliotekininkystės instituto direktoriaus pavaduotojas, 1981–1996 m. – direktorius, nuo 1999 m. – Mokslinės informacijos ir bibliotekininkystės instituto Knygos teorijos ir istorijos skyriaus vedėjas. Įvairiu laiku buvo Nacionalinės bibliotekos Varšuvoje Mokslo tarybos pirmininkas, Lenkijos mokslų akademijos Gdansko bibliotekos Mokslo tarybos narys, įkūrė Lenkijos bibliologų draugiją ir nuo 1989 m. ėjo jos vicepirmininko pareigas, nuo 1988 m. vadovavo periodinio leidinio „Knygos studijos“ (*Studia o księżce*) redaktorių kolegijai.

Pelnytą tarptautinį pripažinimą rodo dalyvavimas prestižinio serijinio leidinio „Buchwissenschaftliche Beiträge aus dem Deutschen Bucharchiv“ redaktorių kolegijoje, narystė tokiose autoritetingose tarptautinėse draugijose kaip *Arbeitskreis Druckgeschichte* (nuo 1987), *Association Internationale de Bibliologie* (1988), *Gutenberg Gesellschaft* (1997), *Leibniz-Sozietaet* (2001). Bendradarbiauja su *Lexikon des gesamten Buchwesens*, *Les sciences de l'écrit*, *Encyclopedie internationale de bibliologie*, juose patikslino nemažai bibliologijos terminų.

Negalima nepaminėti išskirtinių asmeninių profesoriaus savybių. Jam būdingas šiais laikais viešoje erdvėje retas ypatingas taktas, empatija, gebėjimas išklausti kitokią nuomonę ir į ją adekvačiai geranoriškai reaguoti, troškimas ne paviršutiniškai, bet iš esmės pažinti ir suprasti kitų tautų, tarp jų lietuvių, kultūrų ypatumus ir kraštų papročius, įsigilinti į detales, subtilus humoras. Pamenu, ekskursijos Lietuvoje metu įdėmiai apžiūrėjęs viename regioniniame muziejuje saugomą Muravjovo Koriko portretą (Vilniaus generalgubernatoriaus fizionomija profesoriui nepadarė teigiamo įspūdžio, atvirkščiai, sukėlė atstumiančią reakciją), tarė: „Štai tokie žmonės mus anuomet valdė!“ Profesorius ir jo žmona prof. Anna Żbikowska-Migoń, taip pat žymi knygos istorikė, yra aistringi keliautojai, aktyvaus turizmo propaguotojai, savo automobiliu „Škoda“ apkeliavę didžiąją senutės Europos dalį, o kartu su kolegomis ir savarankiškai – taip pat ir Lietuvą.

Visų Lietuvos knygotyrininkų vardu linkime sukaktuvininkui viso ko geriausio: *Fausta omina!*